

KUKORELLY ENDRE

Cé cé cé pé

„Rég eldöntöttem, hogy csak a saját valóságomról írok, külön semmi másról. Külön a rendszeről sem. Nem foglalkozom vele. Foglalkozom ugyan vele, de inkább csak kényszerből: alapjában véve pedig mindenekelőtt gyerekes vagyok.”

Witold Gombrowicz

2 (3.2)

1980. augusztus elején (K) Olaszországba utazott C.-vel. Ez négy éve volt.

Most erről nem fogunk túl sokat mesélni, még mintha nem döntöttük volna el, mennyire emlékszem. Jól vagy nem jól. Akármilyen rosszul is emlékszem, azért elég jól emlékszem. Nem volt pénzük.

Alig volt pénzük. Jó volt és rossz. Inkább jó. Banánt ebédeltek nutellával, ez például jó volt. Nutella, hallott már róla, vesznek egy kis üveggel. Vesz a szupermarketben egy üveg nutellát, és hozzá két kiló leárazott banánt. Finom úgy is, rohadni kezdő banánvégekkel, pöttyösen, a héján sötétbarna pöttyökkel. Velencében a Giudeccán levő Youth Hostelben laktak, az viszont rossz volt, mert a lányoknak és a fiúknak külön kellett aludniuk. Este elváltak. Reggel motoros kishajóval kimentek a Lidóra fürdeni. Jól emlékszik a szállodára is Assisiben és a római panzióra egy Termini pályaudvar közeli mellékutcában,

megmutassam, melyik?

Egy palack vörösbor, sajt, olasz sonka. Kiültek a teraszra. Meleg volt és motorzaj. Írt egy heves költeményt, a Termini benne van. Közepesen reménytelen versek. Látnak egy meglepően nagy, lengyelek melletti demonstrációt a Piazza Navonán, jólöltözött olasz balos fiatalok tüntettek, és (K)-nak fogalma se volt róla, mit gondolhattak az egészeztől. Mit tudhattak arról, ami mellett tüntettek. És az jutott eszébe, hogy fogalma sincs, mit gondolt akkor róluk. Aztán szétmentek.

(3.)

Ha C.-t nem érdekli valami, akkor egészen nem. Politikai vagy miféle ügyek. Társadalmi.

Ez jó szó ide? Nem hangzik hülyén?

Szép lány, nagyon okos. Nagyon szép, nagyjából mindent tud abból, ami érdekli. Leginkább a német nyelvű irodalomelmélet és a divatlapok érdeklik. Szovjetunió, kommunizmus, bolsevizmus, nem érdeklik, annyira nem, hogy alig tudja kimondani

ezeket a szavakat. Ki se tudja mondani, és nem viccből, hanem tényleg. 'A szo, a sz, na, a szovjetónió akkor jobboldali volt, vagy baloldali? Milyen oldali?' Hát igen. És kezdi előlről, 'komonisták, az melyik oldal?' Közben szinte elalszik, annyira kimeríti ez. 'Vagy pedig a baloldal az a jobb? Ha erre fordulok, ez baloldal, nem?' Mutatja, hogy szerinte melyik bal. Ez a bal keze. De mindezt csakis merő udvariasságból, (K) kedvéért. Közben fölcsavarja a haját. Olyan sűrű a haja, megáll magától. Szerinte melyik?

És szerintem?

(3.)

Konkrét család, apa és fia, amúgy végtelen barátságosak, bár amikor egyszer végtelen barátságosan szidták náluk a rendszert, a fiatalabb Baher kijelentette,

nem szó szerint idézem, de a barikád tutira benne volt,

hogy ha bármi *probléma* keletkezne, (K) meg ő a barikád más-más oldalára kerülnének.

Vagy lövészárkot mondott?

Nem humorból. Komolyan gondolta, és ehhez, azon kívül, hogy 'hú, baszki', (K) mást nem tudott hozzáfűzni. Később se. Legföljebb ilyesmi kommentárokat, és inkább általában az életről, mint a rendszerről. Persze kinek mi az élet, miből áll össze, áll-e kommunizmusból is, és ki mekkora cirkuszt kerít belőle. És miért kerít akkorát.

9 (5.11)

Szondy utca, viszonylag Nyugat. Legalábbis a Nyugati pályaudvar környéke. Nem a Keleti pályaudvar környéke. Szemét, kutyaszar, a járda mellett viszonylag új kocsik parkolnak. Besétálsz a Westendbe, mész egy darabig, aztán vissza akarsz fordulni, de mégsem, így jutsz ki. Egyszer csak már kint is vagy, ügyesen körbe visz. Az aluljáró telefonfülkéiben alszanak, a földön. Nem föld, beton. Becsorog ide is a hólé, arra mindenfélét rápakolnak, csomó elszórt csomagolópapírt, így van megoldva a szigetelés, elég ötletesen. Nem lehet megszokni. Lehet, hogy ők megszokják. Akik ott alvadnak a betonon, már hozzászoktak. Büdösek, de inkább csak nyáron, télen nem annyira, a hideg megfogja a szagot, és bent tartja. Jön amúgy a tavasz. Mindjárt itt a tavasz. Kitavasodik, fölmelegszik minden, még a beton is, végképp elolvad minden, csak ki kell várni. Gyulának amputálták a lábát. A zöldségesnél. Bejön a Gyula lánya, erősen ki van festve. Jó a melle. Nem pillant (K)-ra, úgy fordul, hogy (K) minél kevesebbet lásson belőle. 'Mi van apáddal', kérdi az eladónő, 'megvan', válaszol a lány ingerülten. 'Üldögél.' Hangosan beszél, nyilván (K)-nak, mert olyanokat is elmond, amit a zöldséges már tud. 'Cukra volt.'

10 (5.12)

Cukor. És le kellett vágni a lábát. Úgy beszél az apjáról, mintha az ellensége volna, kiül rajta a gyűlölet. De csak mondja és mondja, és lassan megváltozik az arckifeje-

zése. Nem tudod, hogyan működik a szabadság, és hogy mi az, ami rendben van. Ennyit mindenestre tudsz. Lehet, hogy nem is tudni kell, úgyis az érzéseid játszanak. Az játszik, hogy végül is hogy akarod magad érezni. Majdnem, mert például, ha hideg van, akkor hideg van. Megolvad, aztán odafagy. Ráfagy megint. (K) nagyon fázos. Különösképp fázik. Utálja, ha fáznia kell. Látja, hogy mások fáznak, és fázni kezd. Nem szolidaritásból.

11 (5.13)

'Folyton káromkodott és morgott', mondja Jóska felesége a Jóskáról. Kissé elnyújtja, panaszkodós hang. Azzal a hangsúllyal, ahogy az egyszerű emberek panaszkodnak. 'Egyszerű emberek' ezt (K) az anyja hangján hallja. 'Semmi se volt jó neki', mondja a Jóska felesége, és a földet nézi. (K)-ra pillant. A földet nézi. Jóska egyik éjszaka kísértált a Ligetbe, a Mezőgazdasági Múzeum mögött, a Vajdahunyadvár környékén beült egy bokorba, és elaludt. Befészkelte magát. Mínusz kilenc fok volt, nem esett a hó. Ráfagyott a maradék hó mindenre. Bebújt egy bokorba, távol az utaktól. Nem a felesége meséli (K)-nak, hanem a Bihari. Bihari raccsol. 'Hallottad', kérdezi, míg várjuk a liftet. 'Nem hallottam', válaszolja azonnal, pedig már elmesélte neki a kulcsos Mari, amikor idejövet pont előttük talált helyet a kocsjának, a nő meg pont kijött cigizni. A Bihariék most a Somló néni lakásában laknak. A Mari sírt. Meséli a Bihari (K)-nak, hogy mi történt.

12 (5.14)

Egy ház sokkal inkább a ház terve, mint téglái összessége. Ha lerombolják, újjáépíthető. Bezárták a Lukácsot. (K) a Lukács előtt járt el mindennap, iskolába menet. Meg hazafelé az iskolából. A Népköztársaság és az Izabella sarkán volta Lukács. Különlegességi Cukrászda, ez volt kiírva, de mindenki Lukácsnak hívta. Álldogáltak előtte Kajtárral meg a Barthával a kiáramló kávéillatban. Ha lebontják, vagy átalakítják, mint a Béke Hotelt, külföldre költözik, gondolta (K). Nem bontották le, a felébe egy bank költözött, a pincerészt bezárták, elrontották örökre. (K) nem költözött külföldre. Az épületek rekonstruálhatók, maradnak tervrajzok, fényképek, el tudnád mesélni, hogy mit hová.

A pincét mindenképp meg kell nyitni, az volt a legjobb, pléhtányérkákban adták a fagyaltot, ez minimum legyen így még egyszer. Maradjon is.

Két vagy három különlegesen vén, száz év körüli kisasszony majd megint, ha úgy alakul, irtóztató lassúsággal tolvá maguk előtt a forgóajtót, kávé-, cigarettafüst- és parfümillatfelhőben kitepegnek az Andrásy útra, és szorosan egymásba kapaszkodva elcsoszognak a platánok alatt a kispálya felé. A November hevedike tér felé.

13 (5.15)

Gyorsan cserélődnek a lakók. Elköltöznek, meghalnak. Meghal a Somló néni. Várnagy Jóskának négy lánya van, csinosak, azonnal férjhez mennek, nemigen foglalkoznak (K)-val. Rá se néznek. Köszön nekik a liftnél, nem néznek rá, nem köszönnek vissza. Egyik se. Halkan köszönt volna? Nem tud ezek szerint még csak rendesen köszönni se? Várják a liftet, hülye helyzet, pocsek rossz, nézegeti a cipőjét, elnéz (K) mellett, rá se hederít, ilyenkor mit kell csinálni? Köszönjön neki még egyszer? Jós-kát mindenki ismeri a környéken, mindenki a haverja, hazaér a munkából, már kinn is van az utcán, mászkál, fontoskodik, benéz az üzletekbe, szóba elegyedik, akivel tud. Szakmunkás, mindenhez ért. Vagy úgy tesz. Szaki. Benyit mindenhová, nyomja a szöveget a nőknek, kedélyeskedik, azok meg kényszeredetten nevetnek, és fancsali pofákat vágnak, de csak úgy, nagy óvatosan, hogy Jóska ne lássa meg. Nyomja a szöveget a kasszánál, a csaj meg húzza a száját, (K)-ra pillant. Jól van, most már elég volt, mondja, mosolyog is. Képtelenség úgy hazaérni, hogy ne ütközz bele. Minden melót elvállal, megszereli a villanyt, beveri a szöveget, elviszi (K) kocsiját olajcserére. 'Na figyeljél ide, mikor volt utoljára olajcsere a kocsidban?' 'Nem tudom. Fogalmam sincs. Rég.' Ilyenkor mérgesen néz, csóválja a fejét. 'Mi lenne veled nélkülem', kérdezi (K)-t nagy mérgesen. Már meghalt. Egy éjszaka kísértált a Városligetbe meghalni.

14 (5.16)

Nem a halálról szól.

18 (5.20)

Visszaérkezik Berlinbe. Két hétig nem volt itt. Hogy miért nem volt itt, az nem tudja. Pontosan tudja, hazautazott nagyon fontos dolgok miatt, csupa olyan ügy miatt, amit akkor fontosnak gondolt. Megnyitja a fürdőkád csapját, rozsdás víz folyik a kádba. Vacak kád, vacak csap, ha sokáig nem használják, a rozsdá befesti a vizet a csőben. (K) tudja, hogy miért utazott el, aztán már nem tudja, kimegy a fejéből, csak arra emlékszik, hogy olyan a kádban víz, mint a vér folyt volna a csapból.

19 (0.16)

Reggel a legjobb. Kávézik, olvas. Ez ma van. Most, amikor olvasod. Délelőtt dolgozik, ha nem kell a dolgai után rohangálnia. Ha kell, akkor is. A délután bonyolultabb, hol ez történik, hol az. Este stb. Este is bonyolult. Az íróasztalhoz ül, néz ki az ablakon. Be van havazva. Mindjárt itt a kikelet. Félig csukva volt a Kirschnerné szeme, erre nagyon emlékszik. Kitakarta Kirschnerné a valóságot. Kitakarta ebből az egész mindenségből, amit csak lehet. Pásztort. Meg ami nem Pásztor. Félig csukva volt, és csak félig kinyitva, amennyire szükséges, csöppet sem jobban. Nem tudnád megmondani, hogy *mi* félig, hogy igazából csukva tartotta-e vagy nyitva. 'Olvasd szépen, kisfiam', mondta Pásztornak, és Pásztor olvasta. Még néhány nap, és hazarepül Berlinből.

20 (0.17)

Eszébe jut az unokabátyja Mercedes kocsija. Hatvanas évek közepe, náluk laktak. Állt a Szondyban egy sötétkék színű Mercedes, (K) nézte az ablakból. Harmadik emelet, jó perspektíva. Jön egy Pobjeda, megáll a Mercedes mögött. Két más valami. Negyven év múlva ez már nem látszik. Csak a hatvanas évek látszana, ha egy Pobjeda meg egy Mercédész állna a Szondi utca sarki Közért előtt. Messziről hallatszott a Pobjeda motorhangja, (K) erre valahogy emlékszik. Vagyis szerinte nagyjából úgy van minden, ahogy látszik?

Úgy.

Pont úgy, vagy kábé?

Pont. Miért látszódna másnak, mint amilyen, nem?

'Mit tudom én', gondolja (K). 'Én tuti más vagyok, mint ami látszik. És gondolod, hogy...'

Mit?

'Hát hogy... jobb lesz? Változik?'

Mi?

'Hát a rendszer.'

Persze. Sokkal jobb lesz Sokat változik. Minden. Nyugi.

21 (5.21)

Csupa lányunokája van a Várnagy Jóskának. Négy lány, meg a lányok kislányai. A hűtőszekrényre mágnesezett papírlapon precízen fölírva a gyerekek és unokák születésnapja. És névnapja. Sógorok satöbbi. 'De tudom fejből is', mondja Jóska, és kezdi sorolni, hogy a Timike ekkor meg ekkor. Megoperálták Jóskát, ki lett vezetve a végbe egy zacskóba. 'Jól vagyok, csak gyenge', mondja halkán. Gyengén. 'Nem tudok dolgozni', mondja, és hozzáteszi (K) nevét. 'Nézd meg, ennél erősebben nem tudok szorítani!' Félig nyitva a szája, néz (K)-ra kétségbeesve. (K) meg őt nézi kétségbeesve. Visszavarrták neki, amit kell, látszott, hogy jobban is van. 'Jobban vagy, ugye', kérdezi tőle (K). Hülye kérdés. A leghülyébb kérdés. Legyen jobban! 'Jobban vagyok', feleli, nem igazán meggyőző. Nem lett jobban. Jobban lett, aztán meghalt.

22 (5.22)

A Szondy jellegzetes pesti utca, középtájt némi görbülettel. Hatodik kerület. Közepesen lepusztult, az Epreskertnél, a Miasszonyunk templom magasságában kicsit feljön, aztán visszacsúszik, csak a legvégén, az Állatkert pálmaháza felé bukkan ki a szlemből. Nem minden pesti utca jellegzetes. Déli irányba, a körút felé, három-négy sarokkal lejjebb, szemközt, a páratlan oldalon két *elegem van* éjjelnappalit nyitottak egymás mellett. Egyik kicsivel jobb, a másik jóval rosszabb, és mindig akad vevő bennük. Háromnegyed négy, (K) bemegy kenyérért meg sörért a jobbnak látszó boltba. Az eladó meg két másik főszer, vevők vagy mi, abbahagyják a beszélgetést, és nagyon lassan (K)-ra néznek. Lassítottan arrafelé néznek, amerre (K) áll, aztán a

vevők elfordulnak, az eladó pedig szép türelmesen várakozni kezd. Hogy szedje már össze az a tetű magát, és nyögie ki, mi a faszt akar. A bolt kenyérszagú. Itt volt egykor Kerekesék asztalosműhelye. Zsúfoltság, ócska bútorok, faanyag, forgács, a villanyfűrészből kidőlő fapor, ácsolt lépcsőn lehetett fölbaktatni a galériába, a Kerekes édesapja műhelyébe. Sötét, padlásszerű valami, csak Kerekes bácsi középkék köpenye látszott a roló résein beszivárgó fényben. Rég meghalt. A bolttal szemközt órásműhely, egyszer (K) itt csináltatta meg az apja óráját.

23 (5.23)

Mutatta az órát, a mester megnézte, kivett a szeméből egy nagyítót, és (K)-ra meredt. Nem igazából vette, inkább ejtette, meresztett egyet a szemén, és a nagyító ki-pottyant, a tenyerébe pottyantotta, mint valami csiptetőt. 'A magáé?' 'Ja, az apámé volt.' Másnap (K) visszament az óráért. 'Nem adja el, mi', kérdezte az órás. Inkább kijelentette, mint kérdezte. 'Nem hiszem', válaszolta (K). Visszafelé van egy autókijáró garázzsal, egy használt ruhák boltja, a Csengery sarkán zöldséges, odébb, a másik oldalon még egy, a Vörösmartynál a bélyegyűjtők székháza, szemben közért, aztán egy nem tudni, milyen bolt a fodrászat helyén. A kirakatban fénymásolók, komputerek, de mindig zárva, soha nincs ott senki. (K) ide járt borbélyhoz.

24 (5.24)

Női és férfi borbély, várt a sorára. A szomszédban ücsörögtek a nők a búra alatt, áthallatszott, miről beszélgetnek. A bélyegyűjtők helyén grund volt, háborús foghíj, ott fociztak néha, nem sokszor, mert veszélyes volt, teliszórva téglával, törött üvegekkel. Az Izabella sarkán a Velence eszpresszó, cukrászda, fagyaltgéppel. Bezárták. Kinyit, bezárják, átalakítják, gyorsan megint bezárják. Szemben a Patyolat is megszűnt. Két kapuval arrébb lakott a Pásztor az anyjával. Az Andrassy felé még két kapuval odébb a Kajtárék. A körút sarkán a Béke Hotelt teljesen átépítették. Volt sörözője is, Szondy pince nevű, megszűntették, befalazták vagy mi. A másik sarkon patika, visszafelé, egy-két újonnan nyílt hely, éjszakai bár zongoristával, szőrmebolt, videókölcsonzó, használtruha-turkáló, aztán a körzeti rendelő, az Eötvös utca sarkán szikvízüzem, szemben egy szabályos kocsmá, mellette bőros vagy síjgyártó kisiparos, az órásmester, túloldalon a két éjjelnappali. Aztán ezek is szépen átalakultak, megszűntek. Az éjjel-nappaliban az eladók betörő-képet vágnak, és lassan nézik a kuncaftot. Kilép a boltból, jön szembe a Pásztor.

25 (5.25)

'Ugrott', közli Jóska (K)-val Pasztuhról. 'Ugrott', ismétli meg, és néz (K)-ra merőn. Mint aki mindent tud. Rámered (K)-ra. 'Érted?' (K) nem érti. Érti, hogy *ugrott* a Pásztor, viszont egyrészt nem érdekli, másrészt meg épp siet valahová. 'Most kurvára sietek', veti oda Jóskának, és

azt hiszem,

ha nem sietne annyira, akkor is azt válaszolná. 'Te mindig sietsz valahova', mérgeskedik a Jóska. 'Ugrásnál nem nyílt ki a haverod ejtőernyője', teszi hozzá. Ezt nem mondja, majd később. Másnap. (K) akkor tényleg nem ért rá.

2 (1.42)

Vasárnap délelőttöknként mentek a Mezőgazdasági Múzeumba az apjukkal. (K) és a testvére. Vasárnapi program, kísétáltak a Ligetbe. Vajdahunyadvár, Mezőgazdasági Múzeum. Túlzás, hogy odajártak, mindenesetre megnézték párszor a Mezőgazdasági Múzeumot. Illetve elég sokszor. Majdnem mindig. Vágtat a végtelenségig a Kincsem nevű ló, valamiféle animációs trükk, szögletesen vágtat. Bedöglik a szerkezet, megjavítják. (K) anyja főzi az ebédet, vagy a nagyanyja, felosztották egymás közt. Egyszer (K) húga szerint háziállatokat hoztak faluról a múzeumba. A múzeum körül legelésztek. Föltereltek néhány tehenet meg ökröt Pestre, (K) erre egyáltalán nem emlékszik, aztán ahogy a testvére mesélni kezdi, mintha mégis emlékezne. Szarvasmarha-bemutató volt? Lássanak a pestiek már végre egy tehenet? Az óriásbálnára emlékszik, szépen ki volt terítve a Felvonulási téren, a Lenin-szobor helyén, be lehetett menni a gyomrába. Kis híján. Kiterítették a bálnát a Múcsarnok mellé, bekukkanthattál a szájába. Akkor még nem telepítették oda a Lenin-szobrot. Nagyjából tudta, mi a mezőgazdaság. Szántanak, kapálás, tehén, baromfi.

Mit írnak még a mezőgazdaságról?

Szarvasmarha. Disznószag, gyomirtás. Már rég nem állt ott semmiféle Lenin-szobor.

3 (7.4)

Megy föl a liften. A lift minden emeletnél megáll, ez az utolsó, (K) apjának a munkahelye, ezt álmodja. Elfelejteti, amit álmodik, ha nem írja le rögtön. Levendulaillat, cigarettafüst, a borotválkozás illatata, a folyosón süppedős szőnyeg, sötétbarna lam-béria, ismerős szagok. Állott levegő szaga. Iszonyúan dübörög a szíve. Jó, tehát nem halt meg, gondolja, itt dolgozik, ebben a bankban, a folyosó végén van az irodája, mindjárt megtalálja, nem ez, az se, errefelé kell lennie, ezen a folyosón, százszor járt itt. Nincs ablak, félhomály van, egy szál villanykörte világít. Úgy érzi, késő van, elkésett, de miről? Nem is ez az emelet? Nem ide akart jönni? Egy takarítónő a liftben azt mondja, hogy ez nem az az emelet. Rossz helyen jár, nem jó emelet, hanem ez az orvosi rendelő. Piros rendelő, élénkpirosra mázolták a falakat. És sárgára. Egy kövérkés, tűzpiros ápolónő. Bevágja (K) orra előtt az ajtót.

7 (1.44)

A Lukács az Izabella és az Andrásy sarkán van. Andrásy út, Izabella utca, Lukács cukrászda. Már bezárták. (K)-ék Andrásyt mondtak, (K) anyja sose ejtette volna ki azt a szót, hogy Népköztársaság útja. Ez (K)-t valamiképp zavarta.

Zavart, ez jó szó ide? Zavart, mert miért

Népköztársaság útja van kitáblázva Andrassy út helyett, és ha a Népköztársaság van kitáblázva, miért Andrassy? Nem zavarta, de volt benne valami zavaró. Zavaros. Na, és pont ez volt a kommunizmus. Ha beléptél a Lukács forgóajtaján az Andrassyról, olyan erővel csapott meg a cigarettafüst-, női parfüm-, a kávé- és csokoládéillat keverése, mint sehol máshol.

Azóta sem. Már soha és sehol.

Kisfiúk számára a legizgatóbb illat. Ez nem volt épp kommunizmus, nem ez volt az, épphogy ellene volt, vagy mellette, más dimenzióban, de mégis a kommunizmus mellett, ahhoz képest volt más dimenzió. Mindennél szebb cukrászdabelső, bútor, tükör, porcelán, csinos pincérlányok, és az illat. Pincérnők illata, az minden mást kitakart. Kivéve a csokoládét. Nők és csokoládé. A Lukács cukrászda mellett volt az iskola, (K) nem is tudott volna nem elmenni a forgóajtó előtt. Tipeg kifelé két koponyacsontig kiszáradt, végzetesen kifestett vénkisasszony, kávéházi nénik, a századfordulóról itt felejtett elgondolhatatlanul öreg hölgyek, kitolnak maguk előtt egy-egy adag cukrászdaillatot, ez erősen benne maradt. Mint a légópince szaga az ötvenhatos forradalom alatt.

11 (6.4)

(K) a forradalom alatt öt és fél éves volt. Vannak emléktöredékei. Lóg egy zongora az emeletről, a súlyától megbillen, az alsó emeletre zuhan. Film. Ellenség, félelmetes, szorongató, a gyomrában érzi. Gyomorszorító. Befarol a Rózsa utcai ablakuk alá egy szovjet harckocsi, a harmadik emeletről nézik, ahogy a csatárláncban álló katonák a kerek nyíláson át, lapos felüknél összefogva dobálják befelé a kenyeret. Mint ha rögbilabdákat hajigálnának. Észreveszik őket, integetnek a géppisztolyukkal, tűnjenek el onnan. De miért?

(6.)

Tűnjenek el ők! Ellenségek, az biztos, látja, érzi. Azért csinálják így, azért hadonásznak. Azért lövik szét a lakóházakat a körúton. A forradalom nem az övé. Azé, akinek szüksége van rá, tud vele mit kezdeni. Látta, mesélték, álmodta vagy kitalálta, emlékszik rá, egyfajta szag, inkább íz a nyálkahártyán, gyomor körüli bizonytalanság-érzés. Hangok is, lövések tompa pufogása, furcsán vijjogó, hullámokban elhalkuló-főlerősödő rádióadás. Az anyja hangja, ahogy felolvass egy mesekönyvből. Átélté és nem élte át, emlékszik, de mire? Pontos emlékek, leírhatatlanok, könnyen visszaidézhetőek. A szemközi pékség előtt álló ruszki harckocsi, a légópince, korhadó tűzifa illata, finom pinceszag, a nagykorúti tüntetés emléke, ahogy a Béke szálló kapuja alól bámészkodik apjával és a húgával. Leszakadt bérházak sora. Leszakadt házfalak, a körútra kifordult lakások. Lóg egy zongora az emeletről. A súlyától megbillen, egy emeletnyit zuhan. A testvére súlyos betegsége. Az néhány héttel előbb volt, tehát akkor volt. Nem mennek el mégsem, nem disszidálnak.

12 (6.5)

Hanem maradnak. Erről fogalma sem lehetett, és mégis. Kényelmes helyzet, nem csinál semmit, nem kell kitalálnia semmit, mások döntenek, bármit elintéznek helyette, kibámul az ablakon, nem ő nyitotta ki, nem csukja be, annyi a dolga, hogy lecipeli magával a pincébe az orvosifölszerelés-játékát. Az Élmunkás hídról a körút felé tüzelő harckocsik miatt kiköltöztetik a gyerekeket a cselédszobába, az védett helyen van, ott ezek szerint nem olyan veszélyes. Mindez megvan neki, nyugtalanító, nem megnyugtató, nem csinálja, nincs története, mégis erősen benne maradt. Nincs története? Vagy ez mégis az? Bármit teszel, az nyomban elkezdí írni a történetét. Akik részt vettek vagy meglapultak, azzal vettek részt, hogy meglapultak, azoknak is van történetük. Minden történet elég jó, a nem igaz történet is, a rossz történet is.

1 (7.5)

Benyit az anyja. (K) az ágyon fekszik. (K) anyja látja, hogy (K) az ágyon fekszik. Mielőtt benyit is pontosan tudja, hogy (K) az ágyon fekszik. 'Mit főztek.' Erre most mit mondjon. Nem éhes. Üres a gyomra. Nem tud megmozdulni. Meg tud mozdulni, de nem mozdul meg. Megmozdul, hogy mégis jelezze,

vagy hogy mondjam,

hogy tud *azért* mozogni. De miért. Jelzi, az anyjának, hogy mozog. Na látod? 'Rakottkrumpli jó lesz?' 'Jó. Persze!' És így tovább. Nincs állása, nem vették föl, nincs csaja. Mihez kezdjen. Keljen föl az ágyról? Jó fölkel. Majd lesz valami.

2 (7.6)???

(K) 1977 nyarán barátjával, Haller Lacival két hónapig Európában mászkált. A Haller rokonai küldtek ezer dollárt, abból éltek. Hol ismerősnél, hol Youth Hostelban aludtak, olyan is volt, hogy padokon gubbasztva. Vagy valamelyik vonaton. Varsó, Leningrád, innen éjszakai vonattal Helsinkibe. Svédország, Dánia, hajóval Harwichba. Londonból fölmentek busszal Edinburghba, akkor a buszon aludtak. (K) nem, valami fertőzést kapott, egész úton remegett a teste a láztól. Mászkálnak a városban, (K) alig lát valami. Egy parkban fekszik a padon, a barátja hoz neki inni. Nincs náluk gyógyszer. Edinburgh egy pad. Visszafelé is éjszaka utaznak busszal. (K) áll a Trafalgáron a nagy zsvajban, nincs láza. Amszterdam, Essen. Megtalálják az essen rokonokat, nincsenek otthon. Nincsenek ott. Állnak a kapuban, a redőnyök lehúzva. (K) látja, hogy a bal oldali szomszédok figyelik őket. Már semmi pénzük nincs, a vonaton, Berlin felé, a Haller megeszi a maradék téliszalámit. Végighányja a folyosót. Kiszállnak Nyugat-Berlinben. 40 Pfenning van (K) zsebében. Bahnhof Zoo, erős fények, erős illatok. A Kurfürstendamnnál egy hajléktalan áll a sarkon, hosszú kabátban. Előveszi a farkát, a kanálisba levizel. Este átmennek vonattal Keletre, és valahogy megkeresik Haller Laci ismerősének a lakását az egyik lakótelepen. Van térképük, de (K) valamivel később már egyáltalán nem tudja felidézni, hogy találták meg azt a tömbházat. Az ismerősök nincsenek otthon. Éjfél felé visszamennek, de hiába

csöngetnek, nincs senki otthon. Bevackolódnak egy biciklitárlóba. Másnap megkeresik a Malév-irodát, és átíratják a jegyeket.

3 (7.7)

1977. augusztus 10-én este nyolc körül a dániai Esbjerg kikötője hídján álldogált, és nem tudta, mit csináljon. Nem tudta, mit csinál. Állt riadtan. És bámulta a többieket, ahogy blazírt képpel szállnak föl a Harwichba induló hajóra, vele egyáltalán nem törődve. Észre se vették, mert mit vettek volna észre? Félre van állítva, elvitték az útlevelét, ez a helyzet. Dániából menne ezzel a hajóval Angliába, úgy látszik, nem megy. Fölszáll, a lépései alatt döng a fémpadló, megnyugszik, keres magának helyet a fedélközben, hogy lássa a vizet, már el is vegyült, mintha egészen odatartozna, mert oda is tartozik, hova máshová, az előbbieket, az csak valami véletlen volt. Nem is volt. Fél órát vártak. Talán csak öt percig. Vagy négy. Száz év, millió év. Az egyik egyenruhás már jön is vissza, nem tudni, honnan, az irodájukból, *kajütön át libeg a tisztviselő*, kezében (K) útlevelével, úgy fogja, mint varangyot, úgy fogja, / mint a bombát, mint dupla élű / beretvát – mint csörgőkígyót, hosszúfullánkosat, rondát, s míg viszi, undorodva / mered rám, így Majakovszkij. Visszaadja, kész. Miért, hogyan fogja?

4 (7.8)

Visszaadta, nem?, akkor meg mi a baj, tehát nem az, hogy tengerbe lövetik a dánok, csak tüzetesen megvizsgálják. Vagy az angolok. A hajóhídra lép, előkotorja az útlevelét, „ezt széles zsebemből kihúzni jó”, föltartja, mintha taggyűlésen szavazna, „nincs ennél öröm nagyobb”, mind így csinálja, vonul fehér és fekete, sárga, barna, lila, rózsaszín vonul, kék vonul, zöld, viola, vaj, tojás, tejfel, joghurt, szivárvány, most több szín nem jut eszembe, *mennek alá víg, bús, balga, mogorva, vegyest*, ez Vörösmarty, néhány unott pofa vizsgálgatja őket üveges tekintettel, intenek, mind lép tovább. *Jóarcú, szőke tiszt, arcán nincs öröm, se bosszúság, meg sem biccenti tőkfejét, úgy veszi el a dán passzusát, s a norvégeket meg a svédekét*, félig lehunyt szem, ahogy megpillantja (K) útlevelét, fölbred. Azonnal. Azonnal körbeveszik. Az összes oda jön. Nem csak úgy odalépnek, hanem egyfajta elemi izgatottság képződik a mozdulataikban, olyasmi végre történik valami-szerű. Úgy tűnt ráadásul, mintha a fickó kiadott volna egyfajta vészjelet magából, amit (K) váltott ki belőle. Elképedés, furcsállkodással vegyes lenéző fennhéjzás, ilyesmi. Legalább *kivált*, akkor tehát létezik, ugye! *Széttépne ez a banda, mint a rongyot, csak azért, mert a kezemben* és így tovább, itt erősen túloz a költő, nem tépik, hanem felfigyeltek rá. Egy problémára. Effektusra, méghozzá zavaró effektusra, vagy nem zavaró, mert vizet azért nem zavar, csak olyan idétlen. Szánalmas, enyhén viszolyogtató. Nézik az útlevelecskéjét. És (K) tényleg érzi is, milyen végtelenül kínos, illetlen képződmény. Hogy jön ez ide. Mármost ő.

Vagyis te.

Roszkor jött, rosszul, rossz helyre, egyáltalán miért jön, és honnan, mert *onnan nem jönnek*, a bolsevizmusból nem lehet jönni. Tudod, mi az, ha vérbe vagy alázva, pedig nem aláznak. Vérbe vagy frusztrálva, és *nincsen remény*.

Túlzok amúgy.

Ül a fedélközben, tők jól ring, süllyed, emelkedik, ünnepélyes lassúsággal válik le a hajótest a mólóról. Utazik Londonba. Vesz hotdogot, dobozos sört, félig-meddig már el is felejtette, mi történt húsz perccel ezelőtt. Mi lett volna, szimpla útlevélkezelés. Alkonyi égszín tengerszínek, huszonhárom éves, mi a baj? Semmi egyébként, kicsit hiányzik már neki ez meg az, mert már másfél hete eljött, tudod, honnan. Otthonról.

5 (7.9)

Egy fiúcskát vezet az anyja. Zöldre vált a lámpa, a vállával óvatosan megtaszítja, lök egyet rajta. Alig észrevehető lökés, a gyerek észreveszi, előredől, egyik lábát kirakja, elindul. Az idióta fiát vezeti a mamája. Fogja a kezét, a karját, egyszerre tartja és kormányozza. Föllépsz a villamosra, leülsz, van elég üres hely. Azok is fölszálltak, elhelyezkednek. Senki nem elég ügyes. Ez ügyes, amaz bárgyú, és van, aki szarik az egészre. Mindegy neki. Megpróbálja, igyekszik, nem megy, mindegy. A legényke forgatja a fejét, jókedvű, sütkérezik, meleg van, február közepe. Egy lány ül (K)-val szemközt, angol krimi olvas, úgy csinál, mintha észre se venné (K)-t. Rikát a könyv borítója. Feltűnően nem vesz tudomást arról, hogy más is ott ül, hogy (K) szemben ül vele. Az idióta kisiúnak billeg a feje. Akkora feje van, hogy nem tudja rendesen tartani, mintha túl gyöngye volna a nyaka hozzá. Az anyja is billeg, együttérzésből, vagy miért. Két billegő ember a hirtelen lefékező villamoson. A lányon látszik, hogy elege van mindenkiből. (K)-ból. Elege van abból, hogy nézegetik. Gyakorolta magát az angolban, kezdett elege lenni a nézegetésből.

6 (7.10)

(K) nagyanyja átjár teázni és *ántik* dolgokról csevegni a barátnőjéhez. Néha elege lett az otthoni vircsaftból, olyankor fölvette az ünnepi ruháját, és lelépett. 'Ántik dolgokról csevegünk', mondta egyszer (K)-nak, akinek eszébe villant, hogy ebbe azért egy kicsit belehallgatna. De aztán arra gondolt, hogy mégsem. Ők biztos nem politizálnak, valamiképp ez a korosztály, főleg a nők, kihagyja a politikát, jó, de akkor miről beszélgetnek? Régi szép idők, nyilván. A férjükről? Régi férfiakról? Régi nőkről.

8 (0.20)

Ennyi és ennyi kataszteri hold. Háromezer. Az apja mondja (K)-nak, (K) az ő hangján hallja, és tudja, hogy az apja nem akar ezzel semmit. Úgy különösképp semmit, de azért azt gondolja, nem árt, ha a fia tudja ezeket. Aztán hogy megjegyzi-e vagy nem, az ő dolga. Vagy csak úgy mondja magában? Magának? Ezerhétszázhuszonhat és fél hektár. Versenylovak, likörgyár, pomázi villa. Meg az összes Wagner-opera,

33-as lemezekon, teszi hozzá kissé gúnyosan az anyja. Amit *ausgetippelt* egy jóképű orosz tiszt vitetett el a pincéjükből a tisztiszolgájával ostrom alatt. Snájdig és *ausgetippelt*, ezek az anyja szavai. Nem sokat meséltek (K)-nak ezekről a régi dolgokról, és (K) valahogy nem kérdezte. Kérdezte, csak nem úgy, nem eléggé. És odafigyelt, de nem eléggé. Fél hektár az ötezer négyzetméter. Cirka 1400 négyszögöl. Mi az, hogy eléggé odafigyelni?

9 (0.21)

(K)-éknál a guriasztal előtt volt két fotel meg egy kerek asztal. Rajta tüllterítő, (K) nagymamája hímezte, eltakarta azt a repesznyomot, ami 56-ban állt bele, amikor belőttek az ablakukon. Ül (K) apja a fotelban, a lehetetlenül bordó mackónadrágjában, és a körmét manikűrözi. A Háború és békét olvassa. Vagy csak úgy ül ott, és cigarettázik. Az asztal tetején ezüst doboz, az apósa V. M. monogramjával, finom faredeszekkel, kivehető falapocskákkal. Akkurátusan kibont egy cigarettás paklit, szárlanként belerakosgatja a rekeszekbe. Volt egy kis borostyán szipkája. Terv, Kossuth, Ezüst Kossuth.

10 (0.22)

Sellő.

11 (0.23)

Sellő, hosszú, üres szopókával, úgynevezett orosz cigaretta, úgy tudni, hogy a gyárban munka után összesepregetett dohányból csinálták. (K) apja később beszerzett egy szipkát, Szuperfilt, valami ilyesmi volt a neve. A rézbetét megszűrte a nikotint. Kiveszed, lemosod, állati büdös. Valamit szűrt, és az bűzlött. A felesége hosszú, műanyag szárú papír szipkát használt, beledugdosott egy kis vattát, azt cserélgette. Volt még a dobozban cigarettatöltő dűzni is, megtöltötted dohánnyal, becsappantotad, bedugtad a hülnibe, és pálcával szépen belenyomkodtad a dohányt. (K) nagyapjái volt, senki nem használta. Amikor már nem gyártottak Sellőt, (K) anyja Tátra nevű úgynevezett női cigarettát szívott. Aztán Sophianét. Akkor már (K) apja is.

Most felsoroltam nagyjából az összes márkát. Volt még Munkás is. Nem volt még Fecske.

Volt az asztalon még néhány ezüst cigarettatárca, ezek lassanként eltűntek, eladogatták. Szép, négyszögletes, női ezüst tárca, hosszában aranyozott, széles szalagdísz. (K) apja belapátolja a szenet a kályhába. A lapátra borítja a hamutartót, a csikkeket a tűzre dobja.

12 (0.24)

Bejöttek az oroszok, ez volt. Nem tréfa. A mondatot (K) az anyja hangján hallja, nem apjájén. Ruskik, mondja. (K) apja hazajött a fogságból, a Városligetben megkérte (K) anyja kezét. *Egyszer* beszélt az apja vele erről az egészeztől, és még az volt, hogy

(K) leültette őt a dohányzóasztalhoz, rá tudta venni, hogy írja le, ami történt vele a háború alatt. Írjon le belőle bármit. Van tíz-tizenkét teleírt oldal, nem túl érdekes, nem ment neki valami jól. Az anyja mesélgetett neki az ostromról. 'Hát az volt a legjobb, hogy a Horthy Miklós út másik oldalán, a házunkkal szemben volt a Hadik kávéház, és ostrom alatt, tűzszünetben, a nővéremmel átszaladtunk az úttesten. Kivártuk a géppuskasorozat végét, és akkor, mert a Hadik pincéjében még felbontatlan karton konyakot is találtunk.' Legjobb. Aztán átjött a 2. ukrán front a Dunán. (K) nagyapám a légópincében egész nap az ágyon feküdt, a két lányán, hogy ha a rusz-
kik lejönnek, ne találják meg őket. Nem találták meg őket. Az ágyneműtartóban kuksoltak.

13 (0.25)

(K) szülei bridzseltek. Kajtáréknál is bridzseltek. Kajtár szülei már meghaltak. Barta faterja ultizott, és folyamatosan piaszaga volt. Piaszagot árasztott. Ónodinak nem élt a faterja, Pásztornak se, vagy lehet, hogy élt, de otthagytta Pásztort, a muterjával együtt. A prolik ultiznak. Az urak bridzselnek, ez például különbség. (K)-ék bridzseltek, vagyis nem ők, mert (K) nem bridzselt, és (K) húga se, hanem az apja és az anyja, meg a rokonság. Néha (K) is, valamennyire megtanult mégis, kicsit az elején lehetett nézni-ük a licitet. 'Jól rátoltuk a menekülőket ezekre a szegény szlovénokra', mondja (K) anyukája a konyhában. És csóválja a fejét. Bableves lesz, áztatja a babot, mindez a bridzseléshez képest hatvan évvel később van. 'Mi van ideírva, hány órát kell áztatni?' 'Négy', mondja neki (K). Legyint, 'nem kell annyi. Szegények', teszi hozzá, és nem lehet tudni, hogy a szlovénokra mondja, hogy szegények, vagy a menekültekre. Kilencvenhét éves. Szellemileg száz. Kicsit gyenge, mindent megcsinál, fölösleges dolgokat is. Ha (K) szól neki, hogy azt nem kell, csak legyint. Bridzseltek, ő volt a legjobb, de unta.

14 (1.45)

(K) nagyapja kővér volt és kopasz. A feje tetején fényes bőr, hátul a tarkójánál körben sűrű ősz haj. A szoba közepén kerek asztal, a felesége szalaghorgolásos terítőjével letakarva. A nagyapapa időnként hozott haza bütykölnivalót, kis csavarokat, rá kellett a csavarokra tekerni az anyát. Centis darabokra vágott, szívószál-vastagságú színes műanyag csövecskéket cérnára fűzni. (K) is csavart. És fűzött. Vitte az öreg az unokáit a Ligetbe. (K) húga szeretett volna napernyőt színes papírból, de nem vett neki. Lufit kaptak, meg nyalókát. Ha volt vattacukor, akkor vattacukrot kaptak. A vattacukor ragadt, nem ízlett (K)-nak, de nem mondta, hogy nem kér, megette. Nem ízlett neki, összeragacsozta magát. Amikor meghalt a nagyapja, be kellett mennie a szobájába. Abba, ahol meghalt.

15 (1.46)

Három szoba, cselédszoba. Spájk, fürdőszoba, a vécé külön. A külön bejáratú szobában aludtak a nagyszülei. A nagyanya barátnőjét Koczián Ilonkának hívták, és a Salétrom utcában lakott. Legalábbis a húga szerint. A nagymama, mikor már nagyon nem bírta az egész hóbelevancot, a férjét, a unokáit meg a tömeget, átment a barátnőjéhez. 'Na, most én elmegyek a Kocziánhoz', jelentette be. 'Megyek a Kócihoz, remélem otthon lesz.' A lichthóf fala salétromos. Volt, hogy tízen laktak abban a lakásban, ki tudja, hogy fértek el. Reggel van, nagypapa hanyatt fekszik a fehér vaságyon, kendővel felkötve az álla, fura látvány, (K) még nem látott ilyet. A vaságyat később kivitték a víkendházba. (K) nagynénje megemelte a nagypapa egyik lábát a lábujjánál fogva, és elengedte. Fölemeli, elengedi, tompán puffan a sarka a matracon. Mereven visszahullott a nagypapa lába. 'Hullamerevség', mondta. Nem csinált túl nagy ügyet belőle.

16 (1.47)

'Látod, ez a hullamerevség.' (K) látta. Nézte a nagyapját. Hulla, meghalt, kész. Jöttek mindenféle emberek, ki kellett menniük a szobából, hallotta, ahogy szögeznek le a koporsót. Volt egy csomó háború előtti Donald kacska-képregény németül, ezeket olvasgatta (K) nagyapja. Mutogatta az unokáinak is. Nem tetszett nekik.

11 (8.2)

Megérkezik Miki a Lolcsival. Kati néni valamivel később. Csütörtök este bridzselnek (K)-éknál. Miki utánozhatatlan mozdulattal lesegíti a felesége kopottas ezüstróka-bundáját, és kér egy ruhaakasztót. Loli, Kati, Miklós. A deklasszálódott meg van fosztva a szabadsága alapját képező magántulajdontól, jó, és közben még össze is török a lelkét. Érti, hogy légüres térben van, értelme vész annak, hogy kezdjen bármit is az életével. Értelmét veszti bármi tartás, és mégis tart valamiképp. Mert így van beállítva, ezer éve. Nem lehet megtanulni, ha ilyen vagy, akkor benne vagy, ha nem, soha nem fogod jól utánozni, ne próbáld. Vagyis hát próbálgassad! A deklasszálót, mondjuk úgy, izomból tart. Izomzat, ideg. Hogy mit?

12 (8.3)

De mit! Ha tart egyáltalán. Egy ideig, bizonyos helyzetekben bizonyos formákat. Egyre rövidebben, ritkuló helyzetekben, kiüresedett formákat, egyre kisebb helyre vonul vissza benne a tudás, amit pusztán osztályához való tartozásával eleve birtozott. Van olyan, hogy osztálytudat, a klasszis tudása, és mondhatni, hogy (K) anyja aztán már igazából semmit sem tudott jól az osztályáról azonkívül, hogy egyből látta, ki hová tartozik. Ezt jól tudta. És könyörtelenül kijelezte. Pontos oldalvágások, nem hibázik, ahogy a medve vív Kleist Marionettszínházában. Úriemberek, bizonyám! (K) és családja. (K) nem. A testvére sem. Vagyis bonyolult. Urak, ilyenek voltak egykor, és már végképp nincsenek. Eltört mindez, darabokra tört, mint a porcelánbonbonnierek, ha földrengéskor eldőlt a vitrin. Meghaltak.

13 (8.4)

A felismerhetetlenségig megöregedtek. Kihaltak, na, egytől egyig mind, tetszik vagy sem, bármit is gondolsz róluk. Nincs ilyen, ha látni véled itt-ott, paródiát látsz, egy valóságosnak a valószínűtlen, nem túl ügyes paródiáját. Vagy meglepően ügyes paródiáját. Tartással bíró, magát artikulálni tudó, gesztusaiban autentikus, a parvenüt megvető, nemigen kétségbeesett, nem anyagi, gyárilag blazírt, szabad szellemű, szabad szájú, normális reakciósook.

14 (8.5)

Két évvel az olimpia előtt (K) Münchenbe utazott az apjával. Na. Tehát kiengedték őket. Kaptak ezek szerint útlevelet. (K) anyja és a húga otthon maradtak, túsznak. Bécsiszeletet ettek az étkezőkocsiban, pikoló sörrel, ez nagyon megmaradt (K)-ban. Az apja nagynénjének külvárosi panelházában laktak. Csinos házak, csinos parkban, programozható liftek, benyomod a gombot, a kabin odamegy, ahová irányítod. Megnyomsz pár gombot, a lift szépen végigjárja az emeleteket. Abban a sorrendben, amiben benyomogattad a gombokat. Alaposan föltúrták a várost, a metrót építették az olimpia miatt. Kék villamosok, hangtalanul záródó ajtókkal, a hangszóró bemondta az állomásokat. Nächste Haltestelle Schleißheimer Rathenaustraße. Egyik este a félig nyitott szobaajtó mögül (K) véletlenül meghallotta, amint róla beszélnek. Hogy maradjon itt. Ne maradjon-e itt a gyerek? Odafele Bécsben át kellett szállniuk, a pályaudvar csarnokában vettek banánt. Megették Münchenig. A pályaudvaron egy pár nejlonharisnya lógott ki a szemetesvödörből. Akkoriban, ha leszaladt a szem, nem dobták ki a nők a harisnyájukat, hanem volt olyan, hogy szemfelszedés. A hátnál géppisztolyos katonák álldogáltak a sínek közt. Az olimpia alatt néhány géppisztollyal fölfegyverzett palesztin terrorista behatolt az izraeli sportolók szobáiba. Szinte semmi biztonsági óvintézkedés nem volt. A németek nem engedték, hogy izraeli különleges egységek segítsenek a túsok kiszabadításában, a teljesen fölkészületlen bajor rendőrség akcióját a tévéc élőben adták. A terroristák 232 izraeli börtönben lévő palesztin fogoly, Ulrike Meinhof, Andeas Baadert és a japán Kozo Okamoto elengedését követelték. A repülőtéren tűzharcban az összes tús, egy német rendőr és öt terrorista meghalt. Két másik túlélte, ezekkel később izraeli titkos akció végzett.

15 (8.6)

Holdfény, a neonlábák körül rajzó bogarak, lent kilenc kommunista autó áll, orrával a Szondy felé. (K) nézi az ablakból a kocsikat. Unatkozik. Tanul, unatkozik, nem csinál semmit. Azt csinálja, hogy nem csinál semmit. Tanulás közben unatkozik. Pirosas Skoda, valamiféle zöld Zaporozsec, négy Trabant, egy bugyirózsaszínű, öszszesározott furgon, a tetejükre látni, ahogy lenéz a harmadikról. Pobjeda vagy Warszawa. Ég a reflektor, a sofőr járhatja a motort. Bekanyarodik a sarkon egy Trabant. Erős, vinnyogó macskahang, kefélnek a macskák az autók alatt. Kefélnek, gon-

dolja (K). A párkányra támaszkodik, a farész langyos, a bádogborítás hűvösebb. Szinte kitölti az ablakkeretet a hold. Túlzottan is. Túlzottan érzelmes,

ahogy a kommunisták az autókat kiszínezik. Alul, az üzlethelyiségek körül ki van festve a házfal. Körbemázolják a boltot, de csakis addig, nem tovább, az első emeletig, zoknit festenek az épületek koszlott testére. Kipingálják alul, a legalsó szintet, följebb úgysem néz senki. Jaj annak, aki megszökik, ez egy Schubert-dal eleje.

16 (8.7)

'Felültem a harminchármas buszra a Bajzánál', meséli vidáman (K) anyja. Ötvenszer elmesélte már, ment Klári barátnőjéhez a Mester utcába, nagy hassal. 'Ilyen nagy volt a hasam.' Mutatja. 'Ekkora! Gyönyörű idő volt, marha meleg, és untalak', mondja (K)-nak, mosolyogva. 'Lusta voltál, nem is kapálóztál, jó volt neked ott bent, nem akartál kijönni. Felszálltam a buszra, a hátsó peronra, hogy rázzon. Rázott is, de nagyon, majdnem kiráztalak.' 'És aztán?' 'Mit és aztán?' 'Aztán mi volt?' 'Aztán leszálltam a buszról.'

19 (1.52)

A Közért a Rózsa Ferenc és a Szondy sarkán volt, átellenben azzal a bérházzal, ahol (K)-ék laktak. Papírstanicliban lehetett málnaszem formájú, málnaízű, töltetlen savanyúcukorkát kapni. Tartod a szádban, a nyelveddel forgatod, alig olvad. Belepököd a járda melletti csatornalefolyóba. (K) utálta, (K) húga szerette. Ha beléptél, rögtön jobbra, a cukorkás pultnál állt egy idősebb nő, kis alumíniumlapáttal mérte a kristálycukrot. Hajnalban hozták a tejet, ormóttan fémkannákban, nagy zajt csapva, kíméletlenül a járdára hajtották, a bolt bejárata elé. A kannából meregette az eladó a tejet, hosszú szárú alumíniumhengerrel. (K) leviszi a kétliteres tejeskannát, abba mérték a tejet. Lerohan a lépcsőn, visszafelé kettesével veszi, vigyáz, hogy ki ne lötyögjön. Mindig kilöttyen valamennyi tej. A kenyeret is kocsin szállították, pedig pár méterre a bolttól volt a pék. A pékség előtt állt a ruszki tank a forradalom alatt. Valamiképp (K) szerint még most is ott áll. Parkoljon oda autóval? Nem abból a pékségből hozták a kenyeret a közértbe, de hogy honnan, senki nem tudta. Zörgés volt, az biztos.

20 (1.53)

Mikor már nem a kannákkal zörögnek, akkor a tejesüvegekkel. Kék kupakos és a piros kupakos tej, nem tudod, mi a különbség. Zörögtek az üvegek. Aztán jött a zacskós tej, kék műanyag ládában dobálták le a teherautóról. Ha kiszakadt az egyik zacskó, a tej a betonra ömlött. Kora reggel a főnök felrángatta a vasredőnyöket, kezdték behúzgálni a ledobált árut. A közért kétszer zörög, először hajnalban, aztán nyitáskor. A pékség a Rózsa Ferencben, a (K)-ék ablakával szemközti ház pincéjében működött, magas, vékony kéménye volt, oldalán vaslétra, tetején vaskalitka.

Egyszer begyulladt a kémény, vagy mi történhetett, láng csapott ki belőle, nagy tűzi-játék volt, szálltak a szikrák az éjszakában. A pékbolt előtt hosszú sorokban álltak az emberek kenyérért. Egy kiló kenyér három forintba került.

21 (1.54)

Aztán lett fehér kenyér, három hatvanért, a régi barna kenyér maradt három forint (K) testvére szerint. Zsemle, pacsni, sós és sima kifli, ezekre (K) egyáltalán nem emlékszik így. A sóskiflire emlékszik. Részletek igen, az egész nem, báméskodik, de nemigen figyel oda. Részletek igen, az egész nem. Lovas kocsival hozták a lisztet, zsákokban, a kocsis az egyik pinceablakhoz támasztotta a platóról a deszkát, felmászott, a molnárkocsiját egyenként a zsákok alá tolta, a kocsi szárához döntötte, a deszkáig gurította, megbillentette, a zsák a szájával előre dőlve beszánkázott a pinceablakon. A kenyeret hajnalban vitték, lovas kocsikkal. Később teherautóval. Jöttek, kiabáltak egymásnak, a káromkodások között megbeszélték, milyen volt az éjjel az asszonnyal. Meséli (K) húga. 'Tényleg?', kérdi tőle (K). 'Tényleg.' A kenyeret párosával dobálták befelé, egyikük az utcán állt, a másik a kocsin, a kenyerek hasukkal egymáshoz fogva repültek a pinceablakon az utcán álló kezébe. Onnan a platóra, onnan ládákba. 'Repültek', mondja (K) húga, és bosszankodik azon, hogy (K) nem figyel rendesen. 'Érdekel, vagy nem!' 'Persze, hogy érdekel.' 'Na. És közben számolták, hangosan. A péküzletbe is így került be a kenyér; pinceablak, utca, a boltajtón át, onnan a pult mögé, az eladónó elkapta, föltette a farácsos polcra. A polcok most is pont ilyenek minden pékboltban. (K) lemegy kenyérért. Mert leküldik, ez megvan neki.

Látni föntről. Oldalról. Neccszatyorral a kezében.

Nézi a lovakat. Rondának látja a lovakat. Göthösek. Büdösek, nagyon büdöset vizelnek. A pult mögött álló nő kikiabál, hogy megvan, a még úton lévő fölös számú kenyerek szépen visszavándorolnak a pinceablakon keresztül. Nyáron feljönnek a csótányok a harmadikig. Vajon hol?

22 (1.55)

Csatorna, vízlefolyó, lichthof. Kibotorkálsz korahajnalba a vécére, fölkapcsolod a vilányt, eszeveszetten rohangál két svábbogár az előszobában. Beszaladnak a ruhászekrény alá. Kiszaladnak, a fal mellé tapadnak. (K)-nak volt fapapucs. Egy időben az egész család fapapucsban járkált otthon. Vajon nem kopogott a fapapucs a parkettán? (K) egyenként szétnyomkodta a svábbogarakat a fapapucsával. Hajnalban zörög a pékség és a közért, ez az alap.

De mi az alap.